

Al 20 jaar bezig met kruiden in de veehouderij

Paradigmaverandering: Van gezond maken naar gezond houden

Mijn verhaal

In 2000 studeerde ik af en begon ik mijn loopbaan in de praktijk. Daar liep ik er regelmatig tegenaan dat ik dieren onvoldoende goed kon helpen om gezond te worden. Ik had (nog) geen behoefte aan een alternatief voor antibiotica, maar er waren patiënten die 'iets anders' nodig hadden. Koeien en paarden met een slecht werkende lever, op basis van vervetting door verkeerde voeding. Varkens die geïnfecteerd zijn door het circovirus dat het immuunsysteem aantast en waarvoor toen nog geen vaccin was ontwikkeld.

Kunnen kruiden hierin iets betekenen? In mijn studententijd had ik een boek van A. Vogel in de kast staan. Ik wist wel dat de middelen die onder 'homeopathisch geneesmiddel' werden verkocht meestal geen homeopathie waren, maar eigenlijk fytotherapie of kruidenextracten. En dat veel van die kruidenextracten al tientallen zo niet honderden jaren in vele landen met succes werden ingezet.

Op een dag las ik in het blad 'Dier & Arts' een artikel over een onderzoek in Oostenrijk: Een extract van Mariadistel bleek koeien met leverproblemen te helpen, het kruid werd zowel preventief als curatief ingezet. Interessant! Maar, zo dacht ik, waar vind ik zo'n kruidenmiddel? En hoeveel moet ik dan geven? En mag dat eigenlijk wel?

Op het jaarlijkse paardenconours in Geesteren ontdekte ik een kruidenmiddel dat een extract is van zeven kruiden op alcoholbasis, met daarin onder andere knoflook, echinacea en driekleurig viooltje. Regelmatig blijkt het middel* te werken, bij zeer uiteenlopende ziektegevallen. Ik zie een paard opknappen die na een koliekaanval al een maand aan de diarree was. Ik zie een hele stal varkens fit worden ondanks de circo infectie in de stal. Kalfjes met longontsteking reageren. Koeien met koorts van onbegrepen oorsprong. Ofwel: ik heb veel positieve ervaringen zonder duidelijke onderbouwing. Als ik niet meer weet wat te doen gebruik ik vaak dat middel. Maar mijn collega's waren niet meteen enthousiast over die flessen met 'ingestraald water', hoezeer ik ook probeerde uit te leggen dat er wel degelijk aantoonbare stoffen in die flessen zaten.

Mijn nieuwsgierigheid is gewekt en ik ga op zoek naar meer achtergrondinformatie en onderbouwing. Ik ontdek dat er een Nederlandse Vereniging voor Fytotherapie (NVF) bestaat, waar weliswaar mensen zitten die zich op wetenschappelijk niveau bezig houden met dit vakgebied, maar slechts met aandacht voor de mens.

Oprichting van de Studiegroep Dier en Kruid

Samen met Tedje van Asseldonk, de secretaris van de NVF, doe ik in 2003 een oproep in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde voor een te starten 'Werkgroep Veterinaire Fytotherapie'. Er komen 18 positieve reacties van dierenartsen die ook meer willen weten en de werkgroep wordt opgericht. Maar helaas komen er ook kritische en zelfs negatieve reacties van enkele professoren van de opleiding diergeneeskunde: 'Wat gebeurt hier? Kruiden en natuurlijk middelen zijn niet altijd alleen maar onschuldig! Ze kunnen ook negatieve bijwerkingen hebben, of interactie aangaan met geneesmiddelen.' We reageren: 'Ja, daarin hebt u gelijk, maar omdat kruiden regelmatig ook blijken te werken worden ze gekocht door diereigenaren en veelal zonder verdere kennis van zaken ingezet. Het lijkt ons belangrijk dat een dierenarts hier iets van weet en juist kan handelen'. Binnen de

faculteit diergeneeskunde is dit op dat moment tegen dovemans oren gezegd. Men distantieert zich en wil zich alleen bezig houden met 'evidence based' geneeskunde.

De Werkgroep schrapt de termen 'veterinair en therapie' want inzet van kruiden en natuurlijke middelen zijn niet altijd therapeutisch, maar vaak ook preventief of ondersteunend, en ook inzetbaar via voeding en supplementen. De nieuwe naam wordt [Studiegroep Dier en Kruid](#), deze groep bestaat nog steeds. Er zijn zo'n 140 mensen bij aangesloten, waaronder 60 tot 70 dierenartsen verder diverse andere geïnteresseerden.

Verdere ontwikkeling in samenwerking met de biologische sector

De biologische sector benadert in 2004 de Studiegroep Dier en Kruid (SDK), omdat de biologische sector geacht wordt om zoveel mogelijk gebruik te maken van natuurlijke middelen om dieren gezond te houden, maar 'niemand heeft daar kennis over'. Dit leidt tot een tweejarig programma Fyto-V in 2007 en 2008. Met een team onder leiding van dierenarts Maria Groot doen we onderzoek in het lab en in de praktijk (in vitro en in vivo), verzamelen we kennis over wet- en regelgeving, maken we een onderwijsmodule voor het HBO en organiseren we een symposium. Op dit symposium komen drie dierenartsen en verder veel mensen uit de veevoerindustrie, wat precies aangeeft hoe de stand van zaken was in 2008: de veevoerindustrie heeft de antibiotica in het veevoer al moeten stoppen en is met het thema bezig, de dierenartsen nog niet.

Als vervolg op dit project wordt gewerkt aan het maken van 'stalboekjes': boekjes die het inzetten van kruiden in de praktijk makkelijker moeten maken. Deze boekjes leggen kort uit wat de positie is van inzet van kruiden in de veehouderij, hoe en waar je dit kunt inzetten als onderdeel van je totale management, wat er wel en niet mag en komt vervolgens met concrete middelen voor diverse orgaansystemen of periodes van het leven van een dier. Verder wordt voor veel middelen een soort 'bijsluiter' geschreven: wat is er in de literatuur bekend van de verschillende kruiden in een bepaald middel, en zou op basis van die kennis aannemelijk kunnen worden gemaakt dat deze middelen ook daadwerkelijk effect hebben?

Het ontstaan van het Platform Natuurlijke Veehouderij

Diverse personen en partijen realiseren zich dat er iets begint te veranderen in Nederland. Dat steeds meer mensen zoeken naar deze kennis. Krachten worden gebundeld in een Platform Natuurlijke Veehouderij. Deze term komt voort uit het besef dat ontstaat als je aan de slag gaat met het inzetten van kruiden en natuurlijke middelen. Kruiden groeiden altijd in de wei, maar zijn daaruit verdreven door het eiwitrijke Engelse raaigras: misschien moeten ze weer terug? Zijn onze dieren wel geschikt om te groeien op kruidenrijke wei of zijn diverse rassen zo doorontwikkeld dat zij niet meer kunnen zonder een grote input van eiwit en energie? Moet er niet ook aandacht komen voor robuuste rassen, rassen die van nature minder op productie zijn gericht, en van nature gezonder zijn? Kunnen we de veehouderij weer zo inrichten dat deze 'natuurlijker' werkt, met aandacht voor natuurlijk gedrag, robuuste rassen en zeker ook: inzet van natuurlijke middelen om dieren gezond te houden?

Het Platform kan in 2014 starten met behulp van de provincie Overijssel. Er worden bijeenkomsten georganiseerd voor boeren en dierenartsen, om kennis op te doen en ervaringen uit te wisselen. Dat slaat aan. Voorzichtig verandert er iets en komen er openingen. Provincie Overijssel heeft aan het platform de opdracht gegeven om te kijken hoe dit 'vakgebied' verder kan worden ontwikkeld.

Paradigmaverandering

Een belangrijke reden waarom verandering zo lastig blijkt tot stand te komen, is dat een paradigma verandering nodig is.

Vanuit het werken met antibiotica en andere middelen zijn we terecht gekomen in een vrij technisch wereld beeld: er is een ziekte, die wordt veroorzaakt door een boosdoener, en die boosdoener gaan we bestrijden. Zo ontwikkelde men antibiotica tegen bacteriën, anti-parasitaire middelen tegen parasieten, antischimmelmiddelen tegen schimmels en vaccins tegen virusaandoeningen. Maar bij vrijwel al deze middelen ontstaat resistentie. Vaccins bieden bescherming en hebben geholpen om sommige ziekten uit te roeien. Maar er zijn vragen over hoeveel vaccins een dier aan kan, en ook lukt het niet altijd snel genoeg om vaccins te ontwikkelen voor nieuwe virussen. Verder wordt bij registratie van diergeneesmiddelen nog niet gekeken naar residuen van deze middelen die in mest nog aanwezig zijn, en hun effecten op het bodemleven nadat de mest op (of vaak IN) het land is gebracht.

We staan voor een omslag in denken: van het zieke gezond maken met vaak meer synthetische middelen, naar ziekte voorkomen door 'gezond te houden' en inzet van natuurlijke middelen om dit te ondersteunen. Dat gezond houden gaat zowel over de dieren zelf, maar gaat ook over het bodem- en watersysteem waar de mest van de dieren op terecht komt, met residuen van middelen erin die het bodemleven verstoren. Het verstoorde bodemleven heeft een negatief effect op de gezondheid van mensen die weliswaar voor volle schappen in de supermarkt staan, maar in de volle schappen veel 'lege voeding' aantreffen: voeding die leeg is aan vitamines, mineralen en andere gezonde bouwstoffen om het lichaam gezond te houden.

De coronacrisis maakt dit nog eens zeer duidelijk: het zijn vooral mensen met extreem overgewicht en ander onderliggend lijden die overlijden aan het virus. Hun lichaam is zo ongezond dat het virus *een kans krijgt*.

En dat is precies waar het om gaat: er is een verschuiving van paradigma nodig om te kunnen begrijpen hoe je kruiden en natuurlijke middelen een plek geeft. Je gaat denken vanuit gezondheid: hoe zit een lichaam in elkaar, hoe werkt de natuur samen, wat leren we hiervan? Groeiden kruiden wellicht met een reden in de wei?

Het Platform werkt in hoofdzaak aan het vakgebied van inzetten van kruiden en natuurlijke middelen om dieren gezond te houden. Toch kan dit niet los worden gezien van kennis over voeding en bodems, en ook is er een directe link met genetica: zijn de huidige rassen en lijnen die worden gefokt op productie van nature nog wel gezond genoeg? In alles wat we doen komen we deze vragen en uitdagingen tegen.

Steeds meer boeren zijn bezig met het activeren van bodemleven en werken met robuuste rassen zoals de MRIJ koe. Wytze Nauta fokte een robuuste kip, de Vredelinger. Nieske Neimeijer introduceerde op haar biologische varkensbedrijf oude genetica uit Duitsland.

Ambitie

Ik ben erg blij dat het Platform bestaat want het leidt tot een steeds groter groeiend netwerk van mensen die met dit thema bezig zijn en samen kennis ontwikkelen en delen.

Vanuit de dagelijkse praktijk van boeren en dierenartsen zijn er veel vragen over inzet van kruiden en natuurlijke middelen. Deze vragen moeten worden onderzocht, op zo'n manier dat deze ook bruikbare kennis oplevert. Deze kennis moet op zo'n manier worden gedeeld dat deze de doelgroep bereikt en ook leidt tot implementatie in de praktijk.

We willen de kennis(ontwikkeling en implementatie) over kruiden en natuurlijke middelen slim verbinden met kennis(ontwikkeling en implementatie) over voeding, bodem en rassen.

In de visie van het Platform staan dier, boer, dierenarts en leefomgeving centraal: zij zijn de doelgroepen.

In de afgelopen twintig jaar is door stug doorzetten van een kleine groep bevlogen mensen veel bereikt. Mijn droom is dat deze beweging groter en breder wordt en dat 'natuurlijke veehouderij' de normaalste zaak van de wereld wordt.